

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін ЧННІПБ

Боднар Олександр Васильович

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

спеціальність: 011 – Освітні, педагогічні науки
освітньо-професійна програма – Управління закладами освіти

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ОСПЕДмч-21
О.В. Боднар

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Білоус І.І.

ТЕРНОПІЛЬ-2021

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

1.1. Дефінітивний аналіз основних понять дослідження

Здобуття вищої освіти процес котрий вимагає чіткої структури та організації послідовного викладання необхідного матеріалу для формування професійних навичок та якостей майбутнього фахівця. З метою формування висококваліфікованих фахівців закладами вищої освіти провадиться освітній процес, який чітко регламентується внутрішніми положеннями закладів вищої освіти з опором на Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Організація освітньої діяльності згідно з законодавством України сприяє комплексну стандартизованому підходу до уніфікації процесу випуску кваліфікованих спеціалістів у різних галузях науки. Для того, аби процес підготовки залишався уніфікованим та якісним, освітня діяльність організовується відповідності до статті 16 Закону України «Про вищу освіту», заклади освіти опираючись на неї зобов'язуються створити необхідні умови для високої якості освітньої діяльності та якості вищої освіти шляхом створення та забезпечення внутрішньої системи перевірки якості освіти. У компоненті внутрішньої перевірки якості вищої освіти регламентується процес зовнішньої перевірки щодо впровадження на місцях стандартів якості вищої освіти та якості організації освітньої діяльності. Також, регламентується система забезпечення якості у діяльності НАЗЯВО (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти) – як компонента, який здійснює перевірку стандартів та відповідності навчального процесу у закладах вищої освіти світовим стандартам.

На початку нашої роботи розглянемо визначення терміну «освітня діяльність» подану у положеннях закладів вищої освіти та у законодавстві України для повноцінного розкриття такого:

а) Закон України «Про вищу освіту» подає визначення терміну «освітня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу» [1], як комплекс необхідних процедур для забезпечення діяльності закладів вищої освіти від початку профорієнтації, набору студентів, виставлення вимог для участі у конкурсі на зайняття вакантного місця на навчання, впровадження організації методичної та виховної роботи над наповненням відповідної навчальної програми з урахуванням національних та міжнародних стандартів, надання відповідних матеріально-технічних чинників для якісного забезпечення всього освітнього процесу, а згодом проведення освітнього процесу шляхом використання форм та методів доступних для реалізації мети та цілей освітньої діяльності;

Таке ж визначення для терміну «освітня діяльність» подається і у положенні Про організацію освітнього процесу в Державному університеті інфраструктури та технологій «Освітня діяльність – діяльність університету спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу» [2, ст.9].

б) Відрізняється подання терміну «освітня діяльність» у положенні Про організацію освітнього процесу в Західноукраїнському національному університеті та положенні Про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: «Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті» [3, 4].

Враховуючи те, що решта положень Про освітню діяльність подають варіанти терміну «освітня діяльність» як це зазначено у варіанті «а», то можемо зробити висновок про визначення терміну «освітня діяльність», а саме означити, що це низка внутрішніх та регламентованих ззовні, процесів у

закладі освіти котрі спрямовані на чітку регламентацію роботи кожної з структур, які задіяні у наданні якісних освітніх послуг. З метою провадження якісної освітньої діяльності заклади освіти у встановленому порядку приймають низку положень, правил, актів котрі регулюють важливі стандартні процедури для забезпечення освітнього процесу та вимог стандартів вищої освіти. Досягнення якісного освітнього процесу можливе за умови дотримання основних пунктів організації такого, з цією метою у секторі надання освітніх послуг університети мають автономність у прийнятті самостійних рішень щодо організації освітнього процесу, та визначенні форм освітнього процесу, форм і методів навчання, окрім цього на заклад покладено обов'язок зміцнення та збереження традицій українського суспільства, національної свідомості. Поряд з цим, реалізація завдання введення інновацій у освітню діяльність, забезпечення якості освіти за всіма акредитованими та іншими освітніми програмами. З метою досягнення останнього заклад має на меті формування внутрішньої системи забезпечення та реалізації якісної освітньої діяльності. Формуючи відповідну якість заклад має на меті ефективного використання людського потенціалу та наявних матеріальних, фінансових та інших наявних чи потенційних ресурсів. Коли попередні фактори враховані та функціонують на належному рівні, заклад формує довіру до себе як у потенційних абітурієнтів (а згодом студентів), так і у стейкхолдерів – працедавців [5].

З метою кращого досягнення індикатору якості освітньої діяльності, як ми зазначали, необхідне внутрішнє регламентування структур надання освітніх послуг. Заклад вищої освіти має врахувати низку факторів для забезпечення функціонування системи якісного освітнього процесу. В перелік таких входить: стратегія та/або політика з необхідною кількістю процедур для забезпечення якості освіти; чітко розподілені повноваження та обов'язки щодо забезпечення якості між всіма взаємозалежними учасниками процесу; елементом якісного здобуття вищої освіти у закладі є наявність механізмів та систем, які допомагають боротися з порушенням академічної

добросовісності; для прозорого та справедливого оцінювання учасників процесу здобуття освіти є необхідним заздалегідь оприлюднювати правила, критерії, процедури оцінки знань учасників процесу, окрім цього висвітлені критерії, процедури, правила оцінювання й науково-педагогічних працівників закладу, управлінської діяльності керуючих працівників закладу; обов'язок, покладений на заклад, щодо надання необхідних ресурсів для організації процесу, у тому числі враховується й самостійна робота студентів; забезпечення ефективних засобів управління та інформаційної підтримки функціонування закладу, а також інші заходи, матеріальні забезпечення, процедури, які визначені законодавством чи регламентуючими документами закладу вищої освіти [4, ст. 118].

До основних завдань системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти належать: 1) формування єдиного розуміння критеріїв якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету та способів їх оцінювання; 2) формування системи індикаторів, які дозволяють оцінити та підтвердити якість освітнього процесу; 3) збирання, аналіз та інтерпретація інформації про якість освітнього процесу; 4) виділення основних чинників, що впливають на якість освітньої діяльності, прогнозування та упередження негативних змін в якості освіти [4, ст. 119].

Для глибшого розуміння диференціації між термінами «освітня діяльність» та «освітній процес» звернемо свою увагу на відмінність між поняттям «діяльність» та «процес». Щодо поняття «діяльність», то під ним розуміємо функціонування організм/системи/установи/механізму, діяльність, роботу, працю, застосування праці до чого-небудь. У ключі освітології можемо трактувати це поняття як функціонування закладу з метою надання освітніх послуг, однак дане поняття є обширним та не конкретизованим, адже не окреслює одинокі та/або полі-аспекти які покладені на заклад для їх реалізації. Діяльність характеризується у даному ключі як набір всіх функцій покладених на заклад вищої освіти. На протипагу терміну «діяльність» розглянемо поняття «процес», що містить у собі концепти структурованих,

послідовних змін станів, засобів, дій, однак тут визначення звужується, бо процес має закономірність на шляху змін, тобто процес приводить до досягнення певного наслідку що буде слідувати за трансформацією діяльності. Освітній процес приводить учасника освітньої діяльності у визначений «наслідок» за рахунок чіткої спланованої системи на етапі освітньої діяльності закладу, останній на цьому етапі регламентує та планує науково-методичні та педагогічно-виховні заходи, метою яких буде «наслідок» здобуття, використання, примноження знань, здібностей та решти професійних чи особистісних компетенцій, всебічного розвитку особистості. Діяльність та процес взаємонеобхідні компоненти досягнення високих результатів у сфері освіти.

Наступним кроком ми розглянули подання терміну «internationalstudent» (пер. «міжнародний студент»), однак поруч з тим ми розглянули поняття «foreignstudent» (пер. «іноземний студент»), та посилаючись на дані GlobalEducationDigest – Інституту статистики ЮНЕСКО (UIS) за 2006 рік, «іноземний студент» – це особа яка покинула свою батьківщину або територію походження та переїхав до іншої країни чи території з метою здобуття вищої освіти. OECD [12], у своїй доповіді «Освіта з першого погляду» (Education at a Glance, 2006) підтримує це визначення, однак робить важливу відмінність між «internationalstudent» (пер. міжнародний студент)[13] та «foreignstudents» (пер. іноземний студент).

Конвенція OECD та UIS, прийнята у 2006 році, передбачає використання терміну «міжнародний студент» для позначення студентів, які перетинають кордони з конкретною метою навчання (стажування, проходження практики), і терміну «іноземний студент» до осіб які не мають громадянства держави перебування та які навчаються в освітніх закладах за межами своєї країни, але які не обов'язково перетинають кордон для навчання, тобто ті, які здобувають освіту дистанційно. Хоча UIS та OECD зараховують і зводять у таблицю дані з країн, які відносять до категорії «міжнародних студентів» базуючись на основі виключно громадянства,

однак організації чітко давали зрозуміти, починаючи з 2006 року (у співпраці з Євростатом), що термін «міжнародний студент» буде визначатися за двома категоріями відповідно до наступної характеристики: 1) студент вважається міжнародним, якщо він не є постійним резидентом країни перебування, в якій вони продовжують навчання, 2) студент вважається міжнародним, якщо він отримав ступню кваліфікацію до свого поточного рівня навчання в іншій країні (у тому числі й у себе на батьківщині)

Наявність або відсутність громадянства зазвичай використовується як визначальна характеристика «міжнародного студента», особливо якщо звертати увагу на дані з Європейського Союзу та країн ОЕСД. Однак організація UIS вважає це неадекватним визначенням, таким чином було запропоновано додати другий критерій: попередня освіта або постійне місце проживання. У країнах, де натуралізація зустрічається рідше, у порівнянні з європейськими країнами, кількість іноземних студентів (на основі наявності чи відсутності громадянства), за визначенням ОЕСД, ймовірно, буде набагато вищою за кількість міжнародних студентів, оскільки багато іммігрантів або постійних мешканців без громадянства країни проживання буде зараховано до категорії «іноземні студенти», навіть якщо вони перебували в країні більшу частину або все своє життя. Прийняття другого критерію, наприклад пункт попередньої освіти виключав би категорії іммігрантів або постійних мешканців без громадянства країни походження з підрахунку. У таких країнах, як Сполучені Штати та Канада, де натуралізація є більш поширеною, кількість іноземних студентів, ймовірно, буде ближче до кількості міжнародних студентів. Інакше кажучи, постійний резидент, який уже перебував у країні протягом певного проміжок часу, буде вважатися іноземним студентом і включеним до загальної кількості країн, які збирають дані на основі громадянства, але не враховуються країнами, які базуються на даних про видачу віз. Це, як зазначає ОЕСД, «приводить до переоцінки кількості іноземних студентів у країнах із порівняно низькими темпами натуралізації їхнього іммігрантського населення». Наразі, однак, UIS та

OECD визнають, що країни використовують різні критерії для вимірювання кількості іноземних або міжнародних студентів, які навчаються в їхніх країнах. Таким чином, вони вказують на те, що статистичні дані, представлені в їхніх річних звітах, можуть бути не зовсім порівнянними, і їх слід порівнювати лише після ретельного розгляду того, що і як враховує кожна країна.

Враховуючи вище подану інформацію, зробимо спробу сформулювати визначення «студент-іноземець» для використання на наступних етапах нашої роботи.

Отже, студент-іноземець – це особа, яка обрала іншу країну для здобуття вищої освіти, попередньо здобувши рівень середньої освіти у країні походження, пройшла етапи профорієнтації, вибору закладу вищої освіти, надала необхідні документи для офіційної реєстрації та отримання студентської візи у дипломатичному представництві країни навчання, була зарахована на відділення підготовки.

Проаналізувавши усе вище описане, ми можемо запропонувати своє розуміння *освітньої діяльності студента-іноземця* – це діяльність, яка пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа, особі, яка обрала іншу країну для здобуття вищої освіти, попередньо здобувши рівень середньої освіти у країні походження, пройшла етапи профорієнтації, вибору закладу вищої освіти, надала необхідні документи для офіційної реєстрації та отримання студентської візи у дипломатичному представництві країни навчання, була зарахована на відділення підготовки.

1.2. Особливості освітньої діяльності студентів-іноземців в Україні

Передумовами початку здобуття вищої освіти закордоном для кожного іноземця є ознайомлення з низкою факторів котрі впливають на його остаточний вибір. У перелік цих факторів входить престижність та авторитет

країни, де планується здобувати рівень освіти, цінова політика на навчання та проживання, наявність програм викладання англійською мовою (як основною мовою міжнародної освіти), за умови відсутності: наявність російськомовної програми, однак наявність підготовчого мовного факультету може сприяти вибору закладу, легкість визнання документа про освіту на батьківщині іноземця, та особисті фактори.

Коли вибір був зроблений, іноземцю необхідно ознайомитись з стандартними процедурами та пака теми документів необхідних для легального приїзду у країну розміщення закладу вищої освіти.

Візьмемо до уваги процес врегулювання процесу вступу студентів у заклади вищої освіти України. Вступ у заклади вищої освіти здійснюється згідно низки законодавчих документів, такі як ст.4 Закону України «Про вищу освіту» згідно з цим Законом вноситься перелік осіб котрим гарантується право здобувати рівень вищої освіти так само як і громадянам нашої держави (за кошти державного або місцевого бюджетів), до таких категорій відносяться всі іноземці та апатриди, котрі мешкають на території держави на постійній основі, особи з числа закордонних українців, котрі мешкають в Україні, особи з статусом біженця та особи, які потребують додаткового захисту.

Додатковими нормативними та законодавчими документами, які регулюють вступний процес у заклади освіти є:

а) Указ Президента України від 03 червня 1994 року №271 «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова»;

б) Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 729 «Питання здобуття вищої освіти деякими категоріями осіб».

Щодо студентів-іноземців до уваги беруться низка додаткових Законів такі як: «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують

додаткового або тимчасового захисту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», а також:

а) Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2013 року № 684 «Деякі питання набору для навчання іноземців та осіб без громадянства»;

б) Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства».

Зарахування студентів-іноземців до освітніх закладів четвертого рівня акредитації здійснюється з урахуванням виділених вакантних місць для іноземців у межах квот виділених для здобуття вищої освіти за кошти державного бюджету України, однак дані квоти не поширюються на іноземців та осіб без громадянства; закордонних українців, які постійно проживають та перебувають на території України; осіб, яким в установленому Законом порядку було надано статус біженця; осіб, які потребують додаткового захисту. Категорії студентів-іноземців та осіб без громадянства котрі не входять у вищезазначений перелік можуть отримувати освітні послуги у закладах вищої освіти за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, за умови якщо нема протиріч з міжнародними договорами України, згодою на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавством та/або угодами між закладами вищої освіти про академічну мобільність. Варто зазначити, що перелік документів та угод не позбавляє особу Конституційних прав та правового статусу іноземця, котрого було зараховано на навчання в університет, згідно з законодавством України усі особи, які здобувають вищу освіту у закладах вищої освіти, мають рівні права та обов'язки.

Процес залучення студентів-іноземців до університетів відбувається за процедурою визначеною правилами прийому навчального закладу та різниться з набором студентів-українців, залучення перших відбувається за урегулюванням етапу залучення на навчання в університет Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541

«Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства».

Зарахування іноземних студентів відбувається за пройденими вступними випробовуваннями з обраних, та затвердженими внутрішніми правилами прийому в учбовий заклад, предметами, а також від обраної мови викладання майбутньої освітньої програми. Адміністрація університету, окрім прийому абітурієнта-іноземця на навчання може приймати останніх на підставі попереднього навчання, яке було з певних причин призупинено чи перервано у зв'язку з цим іноземця може бути прийнято на продовження навчання в університеті. У випадку описаної ситуації абітурієнт зобов'язується надати адміністрації наявні документи про отриманий рівень освіти у себе на батьківщині та надати бали академічної успішності.

За стандартною процедурою прийому першим етапом є зарахування іноземця у відділення (підрозділ) чи факультету мовної підготовки, де відбувається процес з вивчення української мови, а також вивчення мови навчання, якщо така не є українською. Набір у підготовче відділення (факультет/підрозділ) абітурієнта-іноземця здійснюється на основі повної загальної середньої освіти, котру вони здобули у себе на батьківщині. У випадку зарахування абітурієнта-іноземця на курси другого чи третього року навчання за програмою бакалаврату, зарахування здійснюється за умови наявності вакантних місць ліцензійного обсягу за спеціальностями відповідно до прийнятого переліку спеціальностей, за якими здійснювався набір на перший курс.

У зв'язку з автономністю закладів вищої освіти кожен такий заклад встановлює свої вимоги щодо вступу та прийняття на навчання абітурієнтів-іноземців, строки приймальної кампанії (опрацювання заяв та документів), проведення вступних тестувань, творчих конкурсів та зарахування – перераховані аспекти узгоджуються приймальною комісією та в обов'язковому порядку оприлюднюється в правилах прийому навчального закладу. Не зважаючи на автономність закладів освіти в законодавстві

України чітко визначені переліки документів котрі необхідні для прийому абітурієнтів-іноземців на навчання та регламентуються наказом МОН України від 01 листопада 2013 року №1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», звертаючи увагу на який виокремлюємо наступні документи:

1) документ (оригінал та його копію) про раніше здобутий освітній (освітньо-кваліфікаційний) рівень, на основі якого здійснюється вступ;

2) додаток (оригінал та його копію) до документа про раніше здобутий освітній (освітньо-кваліфікаційний) рівень, на основі якого здійснюється вступ (за наявності);

3) академічну довідку, видану іноземним/українським навчальним закладом (у разі переведення або поновлення на навчання, починаючи з другого курсу, додається академічна довідка);

4) копію паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства;

5) поліс медичного страхування, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України;

6) 4 фотокартки розміром 30 x 40 мм;

7) копію посвідчення закордонного українця (за наявності);

8) іноземці, які вступають на навчання за програмами академічної мобільності, подають документи, затверджені правилами прийому до вищого навчального закладу та/або передбачені вимогами міжнародних програм та/або договорів, в рамках яких реалізується академічна мобільність[14].

Після проходження конкурсного відбору комісією закладу відбувається формування необхідних пакетів документів для оформлення в'їзду в Україну для початку навчання. Основним документом котрий необхідно надати майбутнім повноцінним студентам університетів для перетину державного кордону України є запрошення на навчання, котре сприяє законному перебуванню іноземців на території держави, впродовж терміну більшому

ніж 90 днів від дати в'їзду. Для отримання запрошення майбутній студент має надати у електронному форматі наступні документи:

- 1) внутрішній паспорт іноземної держави;
- 2) документ про здобутий рівень освіти та відмітками про успішне засвоєння дисциплін передбачених рівнем освіти та/або надати академічну довідку;
- 3) заповнену згоду на обробку персональних даних, котра надається на сайті ДП «Центр міжнародної освіти».

Формування запрошення відбувається за погодженням рекрутаційної комісії у разі попереднього звернення з необхідним пакетом документів у електронному виді від абітурієнтів-іноземців, також заклад регламентує питання про необхідність перекладу вищеперерахованих документів українською мовою, а також призначення співбесід з потенційним студентом шляхом проведення їх у он-лайн режимі [15].

У світлі останніх дискусій про економічну кризу пов'язану з COVID-19 лідируючі позиції займають сфери обслуговування, туризму, авіації, однак справжня економічна криза може настигнути заклади освіти, котрі у зв'язку з пандемією втрачають одне з важливих джерел фінансування – іноземці. Іноземні студенти як правило платять ціну за навчання більшу у 250% за українських студентів на аналогічних спеціальностях, а на деяких, як от популярні медичні – на 500% більше ніж українці. Однак, як зазначають самі іноземці, не зважаючи на такі націнки, вартість здобуття фахової освіти в Україні для них все ж дешевше ніж у себе на батьківщині. За підрахунками ДП «Український державний центр міжнародної освіти» міністерства освіти і науки іноземець, який здобуває освітній рівень в Україні, за середніми підрахунками, витрачає від 6-ти тисяч доларів до 8-ми тисяч доларів США щорічно. Оперуючи наявною статистикою витрат іноземців в Україні за 2019 рік, Центр міжнародної освіти підрахував, що загальна сума прибутку від іноземних студентів складає 570 млн. доларів США. У розраховану вартість вкладено показники витрат на навчання оренду квартир або гуртожитку,

обов'язкове страхування, оформлення необхідних документів, харчування, громадський транспорт, та особисті витрати. Сектор української освіти тримається середніх показників набору студентів – іноземців навіть у період пандемії. Наприклад, у 2020 році було зазначено, що станом на 1 листопада було зареєстровано 27 тисяч 440 запрошень на навчання для іноземних абітурієнтів. Аби не втратити значну частку іноземців у зв'язку з пандемією та загальною епідеміологічною ситуацією було прийнято рішення про продовження термінів прийому іноземних абітурієнтів до університетів України у період 2020-2021 навчального року, а саме: до 15 грудня 2020 року та 15 квітня 2021 року. Дане рішення було опубліковано у наказі Міністерства освіти і науки України (зареєстрований в Міністерстві юстиції 28 жовтня 2020 року за № 1058/35341) у якому було зазначено зміни до порядку організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства.

Однак, не усі університети зазнали значних змін у кількості іноземних студентів через вплив пандемії. У звіті «*Hope for the Future: How Universities are Identifying Emerging Opportunities in 2021* report», проведеного у березні 2020 – році початку пандемії, вищезгаданим агентством QS Quacquarelli Symonds [16], подається зведена інформація щодо теперішньої ситуації з набором іноземних студентів у стіни закладів вищої освіти, а також як інституції планують боротися з негативними наслідками пандемії та браком іноземців у аудиторіях. Участь у опитуванні взяли 425 опитувачів, які працюють у освітніх установах вищої освіти у 61 країні.

Перше питання котре ставлять перед учасниками опитування «На вашу думку, які ваші перспективи набору іноземних студентів на наступний рік?» У зведеній відповіді зазначається, що тільки 7% опитованих мають оптимістичні настрої, 38% дещо оптимістичні, а 19% мають песимістичні та 8% дуже песимістичні настрої, тільки 29% є нейтральними у даному питанні.

Враховуючи можливу тенденцію зменшення постійної кількості абітурієнтів з-за кордону учасників опитали й про можливість розширення

географії залучення осіб з інших країн. Щодо відповідей, то 51% виявили своє бажання до розширення та урізноманітнення країн з потенційними студентами, 11% не збираються урізноманітнювати країни, 17% розглядають таку можливість, а 21% залишається невизначеним, або такими котрі не впевнені у такому кроці.

Окрім можливого розширення географії залучення студентів, необхідно зробити крок на зустріч тим, хто налаштований здобувати освіту у іншій країні, тож респондентів спитали щодо того, як державні органи зможуть допомогти закладам залучити більшу кількість абітурієнтів – іноземців. Найбільшу кількість отримав варіант: полегшення процедури отримання студентської візи – 56%, далі, 48% зазначили необхідність створення нових коридорів для сполучення з більшою кількістю країн, 44% вважають за перспективне нововведення збільшення терміну впродовж якого студенти зможуть бути працевлаштованими після випуску з університету з пост навчальною візою, рівна кількість – 44%, зазначають про необхідність збільшення стипендіального розміру для іноземців, а 21% відповідачів вбачають виключення іноземних студентів із категорій осіб, котрі підпадають під дію обмежувальних заходів по прильоту у країну, менша кількість, а саме 18% пропонують полегшити процес реєстрації іноземних студентів на постійне місце проживання.

Також респондентів, не зважаючи на низку можливих перепон у наборі, спитали про задоволеність та результати набору: 30% відповіли що кількість набраних студентів є значно меншою за очікувану, а 29% набрали тільки дещо меншу кількість. При значних переполах (карантинні обмеження, збільшення кількості безробітних і т.д.) 6% набрали значно більше студентів, ніж було заплановано першочергово, 9% набрали дещо більше студентів, а 27% набрали очікувану кількість студентів. Посилаючись на 27% респондентів ми можемо зазначити, що ринок освітніх послуг, а саме отримання закордонної освіти тримається на гідному рівні та служить

показником значного потенціалу у ринку освітніх послуг для іноземних студентів.

Причинами, які зазначили відповідачі, котрі мають менші показники набору ніж очікували, є наступні: 60% вказали те, що студенти бояться подорожувати, 58% не наважуються на навчання закордоном через відсутність шансу поїхати до своєї батьківщини, 43% зазначають що студенти не бажають отримувати освіту через Інтернет, рівна кількість – 43% вважають причиною відтермінування освітнього процесу до наступного навчального року. Також варто зазначити що 34% вказали й проблеми з отриманням студентської візи як результату зменшення іноземців, 16% позначили те, що студенти обрали країни котрі впорались з подоланням пандемії краще, а 3% зазначають те, що абітурієнти не змогли взяти участь у вступних екзаменах.

Вирішення сучасних проблем на державному рівні та запровадження рішень на університетському рівні дозволяє навіть у малоперспективній боротьбі за цифру іноземного абітурієнта у зарахованих на навчання виграти цю боротьбу. Саме гнучкість у прийнятті рішень допомагає університетам не втрачати середню цифру набору іноземців, та навіть збільшувати кількість останніх. Агенція QA поставила питання про ймовірно втрачену цифру абітурієнтів у 2020 році, на що 26% відповіли що вважають 11-20% абітурієнтів стали студентами інших університетів, 13% вважають цифру у 71-80% та 81-90%, 9% вказують 31-40%, 51-60%, 61-70%, 4% респондентів вказують 21-30% та 41-50% «втрачених» студентів, які обрали інший університет чи навіть країну.

У звіті також наводиться цікаве питання про крок на зустріч іноземним абітурієнтам для їх залучення у заклад освіти. У перемові зазначається що деякі університети все ж таки пішли на зустріч абітурієнтам та запропонували знижки на навчання, пільги чи інші міри заохочення при проведенні приймальної кампанії. Наприклад, агенція поставила питання про те, чи готові університети запропонувати знижку абітурієнтам, які

погодяться розпочати навчання у онлайн режимі, на що 29% повідомили що готові на такий крок, 44% - не готові, а 28% про це не думали. Також було поставлене питання про надання іноземним студентам знижки: 25% - запропонували знижку, 45% - ні, 30% - не впевнені [17].

У згаданому опитуванні також респонденти мали можливість висловити свою думку щодо впливу вакцинації та набір студентів, прийняття запобіжних заходів для зупинки поширення вірусу серед студентів та персоналу університету. Окрім цього було опитано щодо ефективності підтримки студентів в умовах пандемії, стану з доступом до навчальних кампусів та інше. Опрацьований звіт британського агентства дає розуміння та усвідомлення для закладів вищої освіти що у ситуації з поширенням вірусу вони мають схожі проблеми та виклики і є важливим факт прийняття шляхів вирішення схожих проблем через об'єднання та налагодження якісної комунікації між собою.

1.3. Студентоцентроване освітнє середовище в освітній діяльності студентів-іноземців в Україні

Нові виклики підготовки конкурентоспроможних спеціалістів вимагають застосування нових підходів у передачі, опрацюванні, аналізі, критичного осмислення навчальної інформації, а це, у свою чергу, вимагає модернізації існуючих форм процесу навчання. Остання тенденція прийнятих змін у сфері вищої освіти перетворює систему підходу структури: викладач студентів (викладач-студент) на протилежну, студент-викладач, де студент стає центральною фігурою у освітньому процесі, стаючи активним елементом обрання стратегії та напрямку у професійному розвитку.

Студентоцентрований підхід у навчанні полягає у тому, що на здобувача вищої освіти покладається вища (більша) відповідальність за визначення та планування траєкторії свого навчання, кооперацію між учасниками освітнього процесу, глибину здобутих знань. При цьому підході

студент отримує відповідальність та приймає активну сторону у освітньому процесі, він наділяється частиною незалежності у визначенні траєкторії, наповнення, кількості навчальної інформації, способів та форм здобуття рівня освіти.

Роль викладача у студентоцентрованому підході виокремлюється у роль особи-наставника, або свого роду провідника у царині академічної інформації. Викладач у цьому процесі постає як фігура шерпи, використовуючи весь академічний досвід у методах та формах організації навчального процесу, побудови компонентів освітнього заняття на основах зосередження активної роботи студентів, та займаючи при цьому роль спостерігача або ж порадики. У процесі навчання авторитарність фігури викладача при цьому не зменшується, а переосмислюється. Зміна одностороннього процесу, коли головною фігурою є викладач на студентоцентрований підхід є необхідною умовою до формування висококваліфікованого, самостійного, інтелектуально розвиненого спеціаліста. Необхідною умовою для ролі викладача у такому процесі є наявність лідерських та фасилітаторських методів та методик у професійній скарбниці викладача. Зміна понять та напрямків навчання ставить на роль викладача нові вимоги, адже окрім підготовки, проведення занять, викладач має мотивувати та спрямовувати студентів на активну роботу з отриманою інформацією, критичне опрацювання та її аналіз, а також вміння самостійно застосувати здобуті знання у контексті майбутнього місця роботи.

На противагу студентоцентрованому підходу в системі української вищої освіти існує предметно-центрований підхід у основу якого закладене завдання у визначенні траєкторії та змісту навчальної програми для реалізації освітнього процесу зі сторони викладача. Викладач у цьому підході виокремлює та формує необхідні правила для групи студентів, алгоритми та завдання для здобувачів освіти. Результатом даного підходу є забезпечення ґрунтовності знань у теоретичному аспекті дисципліни, однак, студенти відчувають значний брак практичної діяльності. З новими викликами 21

століття заклади поступово переходять з такого типу навчання на студентоцентрований підхід. Необхідно відзначити, що подібний зсув у вищій освіті не знижує відповідальності навчальних закладів за високі академічні та етичні стандарти. Університети покликані виконувати свої ключові інтелектуальні та культурні обов'язки, і не можуть вважатися громадськими інститутами, вільними від цінностей. Для студента концепція освітнього процесу з її акцентом на компетенції і результати навчання не суперечить таким перевагам вищої освіти, як фундаментальність і універсальність.

Однак, при переході слід врахувати переваги та недоліки цього підходу. Так, зокрема, в працях Коробчанського В., Резуненка Ю., Саркіс-Іванова В. коротко окреслені переваги та недоліки такого підходу [24, ст.82]. До основних переваг вчені відносять: перевагу використання навчального часу більш ефективно, сприяння такого підходу до збільшення інтенсивності курсу (через можливість збільшення обсягів опрацьованих матеріалів та досягнути ширше коло проблем), при такому підході студенти вчаться самостійно проводити пошукову та аналізаторну роботу матеріалів та ресурсів, що у свою чергу допомагає розвинути їх аналітично-критичне мислення. Серед невеликої кількості переваг, які виокремлено у тезах науковці виокремлюють дві групи недоліків: до першої групи вони відносять недоліки пов'язані на пряму з особливістю студентоцентрованого підходу. До цієї групи відносять недостатню кількість навчальної літератури, також недостатність показників та критеріїв віднесених до конкретних освітніх стандартів при організації цього підходу, винесено також побоювання стосовно можливої істотної зміни змістової частини наповнення курсів через індивідуальні преференції студентів, як індивідуальних особистостей зі своїм колом інтересів, вагомою проблемою при такому підході – система та стандарти оцінювання освітніх досягнень, адже за особистісно-індивідуальним нахилом даного підходу система оцінювання мала б розроблятися для кожного студента окремо, однак такий процес ставить під

сумнів низку основоположних ідей здобуття набору стандартних та оптимальних наборів дисциплін для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня.

До другої групи віднесено три підпункти недоліків, а саме: дослідники вказують, що рівень навантаження на студента при такому підході кардинально збільшується, за умови можливої необхідності у підготовці до кожного предмету при необхідності до кожного прочитати роботу обсягом у 100 сторінок, а кількість навчальних курсів при такому підході не змінюється, що ставить під сумнів якісну підготовку до кожного навчального заняття та предмету за освітньою програмою. За бортом залишаються й ті, хто має нижчий рівень знань чи регулярно не відвідує заняття. Також групи студентів можуть зустрітись з тим, що теми обговорення у межах навчального предмету буде відбуватися тільки за темами, які цікаві лідерам, а особи з меншим соціальним показником будуть залишатися у позиції аутсайдерів.

Щодо особливості роботи у підході студентоцентрованості необхідно врахувати додаткові ролі викладача при здійсненні імплементації такого підходу. До основних, вже визначених раніше якостей, якими має володіти викладач, ми б хотіли зазначити, що набір наступних якостей буде сприяти розвитку гармонійних відносин та організації сприятливої атмосфери до навчання серед груп з студентами-іноземцями. Полікультурність – основна додаткова риса ефективного викладача. У поняття полі культурності відносимо обізнаність з культурними аспектами (традиції, етнографічні особливості, поведінкова психологія та основа історії, як фундамент закладання концептуального поняття «поведінка» та «культура»). Поруч з тим, здатність викладача до толерування думки не схожою за природою до своєї, або навіть не схожою з тією, що побутує у соціумі викладача та країни загалом. Спроможність знаходити спільну мову з представниками інших культур та народів є тією характерною рисою яка має бути притаманна для викладача нової ери, адже саме ця риса допоможе напрацювати та завоювати

повагу та довіру до себе у іноземних студентів. Особа викладача для студента-іноземця навантажує це поняття такою категорією як: особи, відкритої до комунікації без засуджень та толерантним ставленням до висловленої думки, або ж думок.

Застосування студентоцентрованого підходу у освітній діяльності серед студентів-іноземців сприяє нормалізації процесу адаптації таких студентів у нове освітнє середовище. Використовуючи принципи згаданого підходу, академічний персонал створює умови для творчого та освітнього розвитку студента-іноземця шляхом визнання концепту «унікальної особистості» з визнанням попереднього досвіду, здобутих раніше рівнів освіти, а також повага до особистих потреб студентів у освітньому просторі. Імплементация студентоцентрованого підходу дозволяє вибудувати довірливі стосунки, адаптуватися у новому середовищі через виявлення власного орієнтиру та бачення у навчальній дисципліні, створює платформу для вільного висловлення думок та популяризації серед студентів методу аналітичного та критичного мислення.

Висновки до розділу 1

Отже, підсумовуючи викладений матеріал, можемо зробити такі висновки:

Ми розглянули основні терміни які використовуються у нашій роботі, ключовим є пояснення різниці між поняттям освітньої діяльності та освітнього процесу, а також визначили необхідність узгодження визначення терміну на позначення «студент-іноземець» для використання у освітянському просторі.

Дослідили законодавче підґрунтя та алгоритми процесу набору та зарахування іноземного громадянина у заклади вищої освіти в Україні. Аналіз нормативних документів допоміг глибше зрозуміти етапи, через які проходять іноземні абітурієнти перед початком їх навчання. Варто зазначити,

що наявний процес прийому у заклади освіти відбувається переважно за залученням третіх сторін – агенцій-посередників, а також, як зазначають самі абітурієнти цей процес є доволі бюрократизованим та тривалим. Окрім етапу набору, ми розглянули вплив пандемії COVID-19 на заклади освіти не тільки в Україні, а й у світі загалом, шляхом опрацювання міжнародного опитування представленим у формі звіту «*HopefortheFuture: HowUniversitiesareIdentifyingEmergingOpportunitiesin 2021 report*».

Також, ми розглянули застосування нового підходу до організації навчального процесу у академічному колі, а саме перехід від предметного до студентоцентрованого підходу у навчанні у закладах вищої освіти в Україні, та проаналізували як такий засіб імплементації освіти впливає на студентів-іноземців. Опрацювання джерел зі згадками про студентоцентрований підхід допоміг виокремити переваги та недоліки такого у організації освітнього процесу, однак позитивних сторін у такій організації є значно більше, а також допомагає реалізувати нововведення у освітній процес закладів освіти в Україні, а саме змінити роль з викладач-студент, на студент-викладач та наділити роль викладача у освітньому процесі новим значенням.

Реалізація стратегії вдосконалення вищої освіти також включає розбудову меж та кордонів українських закладів освіти у інтернаціональні з передовими засобами та методами у реалізації освітньої діяльності, такі цілі реалізуються шляхом залучення студентської та академічної спільноти до участі у програмних обмінах. Впровадження системи академічної мобільності допомагає та сприяє реалізації освітніх амбіцій академічного колективу закладів та студентства, а також позитивно впливає на імідж як учасників програм академічної мобільності так і сам освітній заклад.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

2.1. Сутність та специфіка застосування інформаційно-комунікаційних технологій як основи студентоцентрованого освітнього середовища в освітній діяльності студентів-іноземців в Україні

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, від англ. Information and communication technology, ICT) – часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу [34]. Отже, термін «інформаційно-комунікаційні технології» вміщує сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, демонстрації та використання даних в інтересах їх користувачів [34].

Для розвитку інтелектуального потенціалу особистості, її розвиток, формування нових компетенцій через модернізацію форми та змісту освітнього процесу запроваджуються новітні комп'ютерні методи здобуття знань та їх перевірка, таким чином відбувається інформатизація суспільства та освітньої сфери, а також забезпечується можливість готувати спеціалістів

готових до вирішень виробничих завдань шляхом використання останніх світових вимог.

Процес інформатизації суспільства та запровадження технологій у освітню діяльність має низку переваг, наприклад: використання технологій сприяє швидшому темпу передачі знань та досвіду людства шляхом появи процесу передачі знань не тільки від покоління до покоління, а й від особистості до особистості; застосування технологій підвищує якість отриманих знань та надає можливість швидкої адаптації для людини в умовах соціальних змін, що в свою чергу робить освіту доступною та практичною; впровадження технологій є необхідним чинником для переходу традиційної системи освіти до модернізованої системи.

Зважаючи на те, що традиційна система освіти є застарілою та тою, що відходить від нових вимог та стандартів, які майже щороку стрімко розвиваються та ставлять нові вимоги до методів та форм передачі знань, а також використання останніх здобутків науково-технічного процесу. Для того, аби перейти з традиційної системи освіти на нову, є необхідність у тому, аби сучасний викладач вмів користуватись та застосовувати сучасні технології у освітньому процесі.

Використання нових технологій у освіті стає необхідністю останні десять-двадцять років, адже до цього, використовуючи традиційну систему освіти, де використовувались підручники, стандартизовані навчальні програми та, за можливості, навчальне телебачення, навчання було стабільним та забезпечувало необхідний рівень підготовки фахівців. Однак, при традиційному підході індивідуальність та творчість викладача відходили на останній план, так само як і студентоцентризм. Сьогоднішній темп розвитку технологій та й загалом цілого суспільства диктує нові вимоги до всього. Освіта одна з перших галузей яка підпадає під процес модернізації, так як саме через процес здобуття знань відбувається створення нового пласту суспільства. Через це, при стрімкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, до сфери освіти ставляться вимоги

імплементувати найкращі практики та технології, що допомагає йти у ногу з часом та залишатися цікавим новим особистостям.

Нове покоління студентів відходить від шляху засвоєння навчальної інформації шляхом: викладач говорить – студент запам'ятовує. Покоління, де діти які розпочинають свій шлях знайомства з сучасними технологіями з раннього дитинства відповідно будуть краще сприймати інформацію яка транслюється через сучасні девайси, а отже і з часом переходу у заклади вищої освіти шлях отримання інформації буде зберігатись. Нова генерація це особи, які спрямовані на здобуття знань емпірично-практичним шляхом. Для полегшення сприйняття технології покликані допомогти у ролі передачі теоретичних знань та їх перетворення на практичні знання. Шляхом застосування технологій відбувається пошук та примірка знайдених рішень та наступне висування узагальнених гіпотез.

Дослідження показали, що при роботі з комп'ютером студенти глибше засвоюють навчальний матеріал, у них підвищується інтерес до навчання, вони більш активно працюють з навчальною і довідниковою літературою. Використання комп'ютерів привчає студентів до охайності, розвиває увагу, уміння планувати свою діяльність, поділяти її на окремі етапи, приймати рішення. Застосування комп'ютера дозволяє і викладачу, і студенту контролювати хід засвоєння нового навчального матеріалу, формування необхідних умінь. У студентів розвиваються навички самоконтролю, спільної (групової) роботи, своєчасно визначати помилки, усувати їх і навіть попереджувати їх появу. Застосування сучасних технологій у сфері освіти має позитивний вплив, адже дозволяє впроваджувати нові методи викладання та навчання. Також, позитивними наслідками використання сучасних технологій у закладах вищої освіти є:

а) підвищення мотивації та зацікавленості до навчального процесу завдяки появі нових форм та методів у роботі зі студентами;

б) індивідуалізація навчання: кожен студент працює в режимі, який задовольняє його ритм та темп;

в) покращення оцінювання знань здобувачів освіти через об'єктивність контролю завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змагання студентів з машиною та з самим собою, прагненню до вищої оцінки;

г) формування цифрової грамотності та правилам безпеки у просторі Інтернету;

д) оволодіння навичками прийняття рішень у складних життєвих та професійних ситуаціях;

е) доступ студентів до банків інформації, можливість оперативно отримувати необхідну інформацію[38].

Варто також врахувати й негативні або слабкі місця у використанні засобів у закладах вищої освіти, а саме:

а) не кожен навчальний заклад має необхідне програмне забезпечення у зв'язку зі станом фінансування;

б) можливий варіант відсутності сучасного комп'ютера у власності викладача або студента, що робить неможливим виконання заданих завдань або підготовці до занять;

в) ставляться нові та додаткові вимоги до викладача через використання комп'ютерів під час аудиторних занять, а також необхідність додаткового навчання для викладачів для досягнення необхідних знань та навичок;

г) наявні деякі складності з використанням технологій в освітньому процесі через відсутність достатньої методичної бази щодо їх використання, а також нема чітких алгоритмів та вимог за якими мають створюватись новітні програмні технології для їх використання у закладах освіти [42].

Програмні засоби, які використовуються з навчальною метою, містять в собі ряд програм, які вдосконалюють освітній процес. Щодо такого програмного забезпечення, то, умовно, їх можна поділити на дві категорії:

1) це технічні засоби на основі штучного інтелекту (системи тестування, тренажери, застосунки навчальних діалогів;

2) це інші, які не мають прямої належності до категорії штучного інтелекту: сучасні мультимедійні енциклопедії та довідники, електронні варіанти підручників, лабораторії, бази даних з навчальною інформацією та інші [34].

Серед навчальних систем виділяють такі типи:

- Навчальні (повідомляють знання, формують уміння, навички навчальної або практичної комунікації);
- Тренажери (призначені для відпрацювання умінь і навичок, повторення та закріплення пройденого матеріалу);
- Інформаційно-пошукові (знаходять інформацію, формують уміння і навички по систематизації інформації);
- Демонстраційні (візуалізують об'єкти, явища, процеси з метою їх дослідження та вивчення);
- Імітаційні (подають відповідний аспект реальності для вивчення його структурних або функціональних характеристик);
- Лабораторні (дозволяють проводити відділені експерименти на реальному обладнанні);
- Моделюючі (дозволяють моделювати об'єкти, явища, процеси з метою їх дослідження та вивчення);
- Розрахункові (автоматизують різноманітні розрахунки та інші рутинні операції);
- Навчально-ігрові (призначені для створення навчальних ситуацій, в яких діяльність учнів реалізується в ігровій формі) [35, 36].

Незважаючи на те, що педагогічні програмні засоби розробляються вже порівняно давно, чіткої їх класифікації і чітких вимог до їх структури і змісту до цього часу немає. У реальній освіті, як показує практика, потрібні електронні реалізації засобів навчання, які надають викладачу можливість використання переваг інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому випадку, передову позицію займають мультимедійні технології. Перевагами цього типу технологій є комплексне використання можливих шляхів передачі

знань, як візуальним шляхом так і аудіальним шляхом. У цьому типі технологій використовуються сучасні засоби у які входять текст, звук, графіка, відео, фото компоненти що в комплексі створюють унікальний компонент для засвоєння необхідної кількості інформації. До мультимедійних технологій відносимо:

- електронні варіанти підручників;
- системи незалежного тестування з використанням комп'ютера;
- програми-тренажери;
- програмне забезпечення мультимедійного комплексу;
- обладнання для проектування мультимедійного контенту.

Електронні бібліотеки, а також електронні бази навчально-методичної літератури, що створені у окремих структурних підрозділах освітніх установ, дають змогу працювати з ними будь-де, за наявності Інтернет з'єднання. Або ж є можливість закачати електронні підручники на будь який носій (флеш-диск, телефон, планшет, ноутбук та ін.) у разі відсутності Інтернету. До переваг електронних підручників також відносяться:

- доступність великої кількості різноманітних підручників, навчально-методичної літератури за обраною предметно-галузевою спрямованістю;
- безкоштовність, за винятком невеликої кількості специфічних видань;
- особисті налаштування при навчанні по електронному підручнику, наприклад, розмір та тип шрифту;
- електронний підручник, на відміну від паперового, не зношується;
- якщо розглядати мультимедійний електронний підручник, то можна казати ще й за підвищення якості навчання у зрівнянні з паперовим[34].

Інформаційно-комунікаційні засоби знайшли своє місце не тільки у організації навчальної частини, а й також у управлінні закладом освіти. Використання таких технологій є пріоритетом у адмініструванні сучасного закладу освіти, на даному етапі 34% закладів вищої освіти 3-4 рівнів акредитації знаходяться на різних стадіях впровадження комплексного адміністрування. Існує декілька інформаційно-комунікаційних систем:

«Освіта» та «Конкурс». Система «Освіта» сприяє централізованому збору та акумуляції інформації про учасників освітніх процесів як середнього рівня так і вищого рівня, а також за допомогою цієї системи відбувається централізоване замовлення учнівських та студентських квитків та документів про закінчення рівня освіти. Запроваджена система запрацювала у 2000 році, розроблена Інститутом кібербезпеки та НДІ Прикладних інформаційних технологій Кібернетичного центру НАН України. Щодо системи «Конкурс» допомагає організувати вступний процес у заклади вищої освіти III та IV рівнів акредитації. Система надає вичерпний список відповідей, щоможуть виникнути у абітурієнта: 1) загальна кількість поданих заяв; 2) кількість заяв, поданих на місця державного замовлення; 3) кількість заяв, поданих від осіб, які мають право на вступ поза конкурсом; 4) кількість заяв, поданих від осіб, які мають право на цільовий прийом; 5) максимальна, середня та мінімальна сума балів з конкурсних предметів за сертифікатами, поданими вступниками до ВНЗ; 6) ліцензовані обсяги прийому за кожним напрямом підготовки (спеціальністю); 7) обсяги державного замовлення за кожним напрямом підготовки (спеціальністю); 8) переліки конкурсних предметів за кожним напрямом підготовки (спеціальністю); 9) вартість одного року навчання за кожним напрямом підготовки (спеціальністю).

Застосування інформаційно-комунікаційних засобів допоможе адаптувати сучасні вимоги та реалізувати новітні тенденції у освітню діяльність. Використання технологій, на сучасному етапі, не обмежується викладеними поняттями, адже з кожним днем з'являються нові засоби та технології, що можуть спрощувати бар'єр сприйняття для нового покоління студентства. Окрім позитивних аспектів застосування, необхідно зазначити, що до мінливого аспекту можна віднести швидкість появи нових технологій, через шалений ритм їх випуску у світ важливим питанням залишається постійний моніторинг таких технологій та примірювання їх до вирішення організаційних та навчальних проблемних питань. Мається на увазі, що, для того аби ефективно вливати нововведення у освітній простір, необхідно

запровадити регулярні моніторинги ноу-хау у цій сфері, а також запровадити регулярне навчання та підвищення кваліфікації педагогічно-наукового персоналу закладів освіти та реалізувати кредо про навчання тривалістю в життя.

2.2. Актуальні питання адаптації іноземних студентів до навчання у закладах вищої освіти України та шляхи їх вирішення

Окрім проблем пов'язаних з освітнім процесом залишається гостра проблема соціальної та культурної адаптації іноземців у студентське та поза університетське суспільство. Лєвова частка університетів орієнтуються при понятті «адаптація» тільки мовну адаптацію, тобто «навчити говорити = адаптувати до життя», опускаючи аспект різниці між культурологічним аспектом українського народу та студента-іноземця. Це означає що проглядається тенденція розбіжності між українськими студентами та іноземними студентами при організації поза навчального часу в університеті, дозвілля чи культурного життя при університетах. Поза навчальний час включає у себе функціонування студентського парламенту чи студентської ради серед активної частини студентів, однак часто без залучення представників студентів-іноземців, проведенні відпочинкових заходів та організація фестивалів, конкурсів, свят і т.д. Вбачаємо важливість залучення до студентського самоврядування усіх категорій отримувачів освітніх послуг, адже основними функціями парламенту та ради при університетах є:

- забезпечення захисту прав та інтересів студентів, які навчаються в університеті;
- сприяння забезпеченню їх належних потреб у сфері навчання, побуту, оздоровлення, відпочинку тощо;
- участь в управлінні університетом;

- участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної та навчально-виховної роботи, призначення стипендій, оздоровлення;

- участь у забезпеченні та контролі якості освітнього процесу, вносять пропозиції щодо змісту освіти, навчальних планів і програм та інші.

Низка завдань та функцій самоврядування та процес залучення студентів-іноземців до роботи парламенту та ради вибудувало б процес довіри до адміністративної частини університету через відкритість до зіткнення з проблемами, часто котрі залишаються поза увагою через відсутність лідируючих осіб з групи студентів-іноземців та вирішення піднятих проблем останніх на зборах таких парламентів чи рад. При організації студентського уряду слід включати й іноземних студентів, котрі зможуть відстоювати права та бути почутими при вирішенні питань котрі стосуються навчального процесу, крок на зустріч допоможе посилити авторитет закладу та стати вагомим важелем у промоції ЗВО на теренах країни студентів-іноземців. Також необхідно зазначити, що залучення іноземців до функціонування парламентів та рад на постійній основі не є обов'язковим, однак залучення їх до зібрань де виносяться питання котрі стосуються не тільки українських студентів, а й іноземних є нагальним, адже шляхом залучення іноземних студентів можливе уникнення низки типових помилок та проблем, котрі наявні у сьогоднішній системі вищої освіти:

- мовні проблеми;
- культурні проблеми;
- проблеми зі здоров'ям та акліматизацією;
- проблеми пов'язані з новою системою навчання.

Виділивши основні категорії проблем при адаптації розглянемо детально кожную із них.

Мовна адаптація залишається у епіцентрі уваги фахівців мовної підготовки більшості факультетів де навчаються іноземці, на конференціях присвячених проблемам студентів-іноземців. Розглядати визначену проблему

односторонньо є не логічно, адже процес комунікації та якість комунікації залежить від адресата та адресанта комунікативного акту, що визначає чітку відповідальність володіти мовою викладання (відповідальність студента) (як ми зазначали в Україні викладання для студентів-іноземців ведеться англійською, російською та у меншій кількості українською мовами) та вміти цією мовою викладати (відповідальність викладача). Спілкуючись з низкою студентів-іноземців під час написання роботи, ми помітили, що кожен другий студент зазначав, що мовна проблема є нагальною до розв'язання: «...theworkingstaffbarely speaksenglish...» (пер. «...персонал, який ледве говорить англійською...»), «Theycan'tspeakenglish!» (пер. «Вони не говорять англійською!»), «Theteachers...Theyneedtobemoreprofessionalandteachin a betterwayandalsotoimprovetheirEnglishlanguagemore.» (пер.«Викладачі...Вони повинні бути більш професійними і викладати краще, а також більше вдосконалювати свою англійську мову.»), «MostcommonproblemswefaceinUkrainianUniversityislanguagebarrierbetweeninternationalstudent'sandUkrainian,, theydon'tspeakEnglishthatmuchandwedon'tspeakUkrainianthatmuch,, whichiseasytounderstable» (пер. «Найбільш поширеними проблемами, з якими ми стикаємося в українському університеті, є мовний бар'єр між іноземними студентами та українцями, вони не так добре говорять англійською, а ми не так добре говоримо українською, що легко розуміти один одного.»), «SometeachersarenotfluentwiththeEnglishandalsosometeachersarehavinglessideaaboutupdatedmedicaltechnology.» (пер.«Деякі вчителі не вільно володіють англійською, а деякі вчителі мають менше уявлень про оновлені медичні технології.»),«Thelanguagebarrieristhemostcommonproblemwithintheuniversityas teachersdon'tunderstandwhatstudentsaretryingtosay...» (пер. «Мовний бар'єр є найпоширенішою проблемою в університеті, оскільки викладачі не розуміють, що студенти намагаються сказати...» відповідали студенти на питання «WhatproblemsdoyouhaveinUkrainianUniversity?» (пер. «Які у вас проблеми в українському університеті?»)).

Нагальна необхідність полягає у вдосконаленні мовної кваліфікації викладацького складу факультетів котрі готують іноземних фахівців, як ми бачимо, студенти скаржаться на низький рівень володіння професійною термінологією викладачів дисциплін, що знижує як якість сприйняття матеріалу так і знижує репутаційний рейтинг викладача, а у свою чергу й рейтинг факультету та університету. Бо саме вони – студенти-іноземці – є важливим джерелом інформації про кафедру, факультет та університет у своїй країні. І саме від їхніх позитивних вражень, якісної фахової підготовки, вмільої адаптації до навчального процесу багато в чому залежить чисельність студентів-іноземців на тій чи іншій кафедрі в найближчій перспективі. Однак проблема, як ми зазначали, стосується не тільки викладачів, а й самих студентів, так як на них покладено завдання досягнути мову, країни у якій вони навчаються та виявили бажання жити, у достатньому обсязі для комунікації у повсякденному житті, а для студентів українською мовою навчання ще й у необхідному обсязі для здобуття професійних знань у теоретичному та термінологічному аспектах.

Наступною важливою проблемою є *культурна адаптація* до якої віднесемо ознайомлення з традиціями та побутом українців, культуру спілкування у різних контекстах мовної комунікації (гуртожиток, університет, транспорт, магазин, лікарнях, закладах громадського харчування та інші), ставлення до культурного надбання держави та поводження з майном закладу. Опиняючись у новому для себе культурному середовищі кожна особа здатна відчувати психологічний тиск, адже звичні для неї до цього моменту реакції на ту чи іншу дію є або недоречними, або виходять з культурної рамки нового соціуму, у нашому випадку – українського. За основу адаптації університети розглядають організацію культурно-виховних заходів присвячених ключовим святкам та традиціям українського народу, організацію спортивних заходів. Відвідування таких заходів дозволяє презентувати іноземцям окремі частини культурного життя українців, однак окрема сценка святкування вириває низку важливих контекстуальних

особливостей святкування свят та виносять поглинання культури як цілісного лінійного джерела поведінкових норм суспільства поза контекст повсякденного життя. Проблеми пов'язані зі здоров'ям та акліматизацією на пряму не залежать від закладу вищої освіти, однак ці проблеми перешкоджають ефективному засвоєнню та відвідуванню лекцій, практичних, семінарів та інших видів освітньої діяльності через причину поганого самопочуття впродовж перших декількох місяців (процес акліматизації для кожної особи є індивідуальним та особливим). Фактором для розв'язання цієї проблеми може слугувати супровід студентів-іноземців спеціалістами медичних частин університетів (студентських поліклінік, оздоровчих центрів) на структуру яких покладається консультація та контроль за станом іноземного студента, а у разі загострення ситуації надання невідкладної допомоги та пряме направлення до вузькопрофільних спеціалістів.

Для розв'язання проблеми адаптації є необхідним створення інтеграційної програми студентів-іноземців до нового суспільства, а саме: розробка річної універсальної програми з адаптації студентів-іноземців в Україні котра б включала низку додаткових аспектів як, наприклад, врахування характерних проблемних аспектів адаптації, а саме вирішення мовної та культурної проблеми. Програма має базуватись на принципах гуманності, добровільності, неупередженості – тобто до проходження такої програми студенти залучаються на добровільній основі без примушування та обов'язковості «навчальної програми»; персонал, який буде вести інтеграцію іноземних студентів має бути неупередженим щодо статі, релігії, політичних чи інших вподобань особи, що допоможе комфортно почувати себе кожному з учасників програми інтеграції; гуманність – особа у центрі будь-яких проблем, тобто інтереси студента-іноземця ставляться у пріоритет будь-яким формам чи діяльності розробленою у програмі. Програма адаптації має включати у себе декілька основних етапів. Перший етап полягає у ознайомленні особи з основами функціонування міста (путівник з основними

місцями магазини, аптеки, культурні заклади; екскурсія містом для ознайомлення з історичним аспектом місця перебування), законодавства (курс або бесіда про дії у разі надзвичайних ситуацій, права та обов'язки іноземця в Україні, права та обов'язки студента), системи освіти – курс про особливості функціонування освіти в Україні (форми, види, методи, методики, системи оцінювання, контрольні форми з якими вони зустрінуться впродовж навчального часу в Україні). Вивчення української мови пропонується запровадити з другого тижня навчання на інтеграційній програмі, після освоєння базового циклу про функціонування особи в новій країні. Окреслення фундаменту на якому будуть базуватися від 4 до 6 років навчання іноземного студента є важливими, адже це допоможе зменшити рівень опору новим речам, мінімізувати рівень стресу від переїзду у нову країну та сформує рівень довіри до закладу освіти.

Наступний етап інтеграції у життя країни має базуватись на окресленні історичного минулого держави через цикли лекцій та відвідин музеїв; культурна інтеграція у стиль життя громадян України, тобто залучення студентів-іноземців до святкувань та організації заходів присвячених пам'ятним датам, важливим подіям у житті країни, традиційних святкуваннях (у випадку розбіжності у віросповіданні іноземного студента – долучати у мірі, прийнятній для особи), ознайомлення з харчовою культурою українців, відвідування фестивалів, ярмарок; туристичного потенціалу країни, адже саме шляхом подорожей іноземний студент може досягнути глибини української культури, відвідати визначні місця та отримати приємні враження від періоду навчання. На цьому етапі можлива організація таких ознайомчих поїздок з новими студентами у рамках університетської родини, із залученням українських студентів та студентів-іноземців, які вже тривалий час проживають в Україні.

Впродовж основних двох етапів інтегрування студента-іноземця у життя у новій країні важливим аспектом є залучення українських студентів до комунікації з іноземцями, як зазначали опитані іноземці, що вони

почуваються відокремленими від повноцінного студентського життя, адже немає взаємної кооперації українців та іноземних студентів. Вбачаємо перспективу запровадження інтегрованих практик в українських студентів, котрі навчаються на спеціальностях української філології, українського фольклору, англійського перекладу, факультету культури й мистецтв. Згадані спеціальності можуть взаємодоповнити шлях до здобуття поставлених цілей у освітній діяльності шляхом використання здобутих знань, навичок на практиці, а саме: філологи української мови отримати реальний досвід проведення уроків для іноземних громадян під керівництвом досвідчених академічних працівників. Від організації таких практичних занять студенти-іноземці зможуть отримати нові шляхи, методи та засоби для вивчення української мови, а студенти-українці поглибити свої навички та вміння викладати рідну мову для іноземців, що на сьогоднішній день є перспективним та високооплачуваним у сфері надання освітніх послуг. Окрім цього, запровадження таких практик допоможе познайомити українських та іноземних студентів для продовження дружніх стосунків після закінчення термінів практики. Залучення студентів, які вивчають український фольклор чи навчаються на факультеті культури й мистецтв до організації спільних заходів допоможе внести практичний аспект для українських майбутніх фахівців, шляхом використання набутих теоретичних знань на практиці, а організація культурно-традиційних заходів допоможе на шляху інтеграції в українське суспільство іноземним студентам.

Щодо студентів англійського перекладу, то їх участь на етапах інтеграції є ключовими, адже цих студентів можна залучати до перекладацької діяльності на всіх етапах згаданої вище інтеграції. Такий варіант залучення допоможе студентам-перекладачам здобути реальний досвід міжкультурної комунікації, навчить випрацьовувати необхідний професійний словниковий резерв та складати термінологічні глосарії. Враховуючи потенціал студентів українців в закладах освіти список спеціальностей може бути розширений та доповнений, а аспекти покращення

як для сторони українських та іноземних студентів можуть бути розглянуті та обґрунтовані ширше при формуванні інтеграційної програми для кожного закладу вищої освіти, який готує іноземців окремо та індивідуально. Враховуючи можливі варіанти розробки інтеграційних програм, з врахуванням українських студентів ми можемо по-новому трактувати поняття «Підготовчого відділення» при закладах освіти, адже можливий чіткий та структурований, комплексний підхід до поняття інтеграції та адаптації іноземців в умови нового стилю життя в Україні. Наразі, ми вбачаємо необхідність винести ідею формування такої програми для закладів освіти, однак ця ідея потребує глибшого обґрунтування та командної роботи фахівців для напрацювання дієвої, сучасної, систематизованої програми направленої на допомогу іноземним студентам.

Вирішення проблеми мовної компетенції викладачів можливе за умови введення у обов'язковому порядку проходження мовного курсу з англійської мови у напрямку досягнення необхідного лексичного запасу активної лексики спеціалізованої термінології, починаючи від вступу студента, а згодом потенційного працівника закладу освіти, на магістерський рівень освіти, а згодом, у вигляді посиленого та поглибленого курсу. Наявність таких програм є і зараз, однак, враховуючи висловлення опитаних студентів, наявна система мовної підготовки академічного персоналу є недостатньою, та опускає з виду нагальну необхідність у оновленні термінологічної бази вкладених програм, також, слід врахувати, що неможливо викласти академічний рівень з нахилом на вузьку термінологічну базу за умови наявної кількості годин для вивчення іноземних мов на рівні магістра, а з часом на аспірантському рівні. У зв'язку з обмеженою кількістю часу на вивчення мови, це завдання варто покласти на особисту дисципліну та обов'язок студента (здобувача рівня магістра чи аспіранта). У випадку з наявним академічним персоналом, шлях до вирішення цієї проблеми може полягати у формуванні на кафедрах, де проводиться підготовка та навчання студентів-іноземців, спеціалізованих груп з академічних працівників для

вивчення англійської мови, з нахилом на специфіку спеціальностей (медична, технічна, юридична, економічна, фармацевтична спеціальності). Лєвова частка роботи, у такому випадку, буде покладена на наявний педагогічний колектив кафедр іноземних мов, адже укладання нових термінологічних словників чи глосаріїв трудомісткий процес, за умови ґрунтовного опрацювання останніх наукових робіт з визначеної спеціальності підготовка таких методичних ресурсів допоможе академічному персоналу, котрі викладають для числа іноземних здобувачів, доносити весь спектр своїх думок та знань до слухачів.

Частину зазначених вище проблем, пов'язаних з адаптацією іноземних студентів, покладені на спеціалізовані державні установи, служби, які відповідають за безпеку, адміністрації факультетів та гуртожитків, а частину – персонал кафедр, на яких навчаються студенти-іноземці.

2.3. Організація експериментального дослідження та аналіз отриманих результатів

Студент-іноземець, або міжнародний студент бажана особа у стінах університету котрий веде боротьбу за престижність, місце у провідних рейтингах, збільшенні фінансового прибутку за рахунок збільшення кількості іноземних студентів. Наявність останнього у аудиторіях – як відкриває низку перспектив перед закладом, так і стає своєрідним викликом для системи освіти як національної, так і внутрішньої – університетської. Низка університетів займають провідні місця у рейтингах набору студентів-іноземців на акредитовані освітні програми, однак не кожен з них може впоратись з наданням якісних, підкріплених передовими практичними академічними матеріалами, підручниками, методами та засобами викладання матеріалу, проведення сучасної студентської практики тощо. Зіткнення двох поглядів та власних бачень утворює дисбаланс як для закладу вищої освіти так і для самого студента-іноземця. Ми розглянемо основні проблеми та

особливості, які виникають на тлі зіткнення двох інтересів та проаналізуємо оптимальні шляхи для вирішення цих питань, котрі під силу для виправлення як системі освіти України, так і самими студентами-іноземцями.

Для початку виокремлення проблем необхідно ознайомитись з кількісними показниками осіб-іноземців котрі з проходженням послідовних етапів набору стають студентами-іноземцями у закладах вищої освіти України. Варто зазначити що щороку спостерігається стабільне збільшення кількості студентів-іноземців в Україні. Українські заклади вищої освіти залишаються улюбленцями у громадян іноземних держав, адже часто останні є дітьми випускників наших вітчизняних університетів, котрі навчалися тут після розпаду СРСР. Тренд здобуття освіти в Україні у студентів-іноземців з країн Північної Африки (Марокко, Алжир, Єгипет, Туніс, Лівія), Середньої Азії (Казахстан, Узбекистан, Туркменістан) та інші йде з часів радянського простору, як ми зазначали, через промоцію української освіти колишніми випускниками закладів вищої освіти, котрі попередньо здобули тут вищу освіту на інженерних, медичних, фармацевтичних, стоматологічних спеціальностях. Також привабливими є низка аспектів у системі надання освітніх послуг закладами вищої освіти. Серед чотирьох основних, іноземці виокремлюють помірну ціну на навчання (вартість навчання була причиною вибору навчання в Україні для 40-60% респондентів) у порівнянні з США, Канадою чи будь-якою європейською країною; другий аспект це високий рівень знань, котрі надаються у провідних закладах вищої освіти на окремих спеціальностях (43,5% іноземних студентів вибрали вищі навчальні заклади України через якість навчання); вибір припадає й на легкість нострифікації українського диплому на батьківщині (35% опитаних вибрали українську освіту через легкість визнання диплому на батьківщині); вагома частина іноземців (42% - через бажання навчатися в одній із європейських країн), часто але не як правило, вибирають Україну як країну-посередника на шляху до європейських країн (Франція, Німеччина, Італія).

У порівнянні з 2011 роком кількість іноземних студентів, які навчалися в Україні, постійно зростала. Станом на 1 січня 2021 року їх кількість складала 76 548 студентів (у 2018 році було 75 605). На рис. 1 ми показали країни походження та кількість іноземних студентів, які навчаються в закладах вищої освіти України.

Рис. 1. Країни походження студентів-іноземців та їх кількісний показник.

Важливою передумовою появи якісних змін у будь-якому середовищі є явище діалогу між керівними структурами та рядовими користувачами чи то послуг, чи то товарів. Якісна комунікація допомагає виявити приховані проблеми та окреслити майбутні варіанти їх вирішення, однак необхідною умовою є реальна готовність керівних структур, а також виконавчих підрозділів, до кропіткої роботи зі стабілізації та налагодження проблемних місць у структурі надання послуги чи виготовленні товару. У нашому випадку, наявність проблем у системі надання освітніх послуг може залишатися прихованими аж до моменту збору реальних відгуків про освітню діяльність. Отримати правдиві результати вдається з допомогою проведення анонімних опитувань студентів, без збору персональної інформації та гарантуванні конфіденційності учасників опитування перед адміністрацією університету. Впродовж квітня-червня 2021 року з метою

окреслити наявні проблеми іноземних студентів у закладах вищої освіти ми запустили конфіденційне он-лайн опитування з 5-ма основними питаннями, котрі можуть або підтвердити вже відомі проблеми у освітній діяльності, або відкрити нові. Нам вдалося організувати участь 120 осіб у опитуванні шляхом залучення їх через лідерів їхніх спільнот, лідерів студентських парламентів та студентських рад. З метою дотримання конфіденційності ми можемо окреслити тільки географічно, без прямого називання закладу вищої освіти, головні локації опитування іноземних студентів, ми опитали студентів тернопільських, львівських, київських, харківських закладів вищої освіти.

Як ми вже зазначали, у ході опитування було поставлено 5 питань англійською мовою та можливість розгорнутої відповіді на них, до аналізу відповідей ми долучимо найпоширенішу версію відповідей, тобто ту, яка збігається у найбільшій кількості респондентів.

На питання «WhatproblemsdoyouhaveinUkrainianUniversity?» (пер. Які проблеми у вас є в українському університеті?) найчастіше опитуванні відповідали про мовний бар'єр між ними та академічним персоналом:

1)

«Thelanguagebarrieristhemostcommonproblemwithintheuniversityasteachersdon'tunderstandwhatstudentsaretryingtosay» (пер. «Мовний бар'єр найбільш поширена проблема в університетах, так як викладачі не розуміють що студенти хочуть до них донести...»)

2) «Personally the problem I faced the most in Ukrainian university is the teachers having lack of English there were plenty of time i lost marks because of the teachers lack of English.» (пер. «Проблема з якою я особисто зіткнувся в українському університеті, це та, що викладачі мають поганий рівень англійської, через це я навіть «втрачав» бали.»)

3) «...theworkingstaffbarely speaksenglish...» (пер. «...персонал, який ледве говорить англійською...»)

4) «Most common problems we face in Ukrainian University is language barrier between international student's and Ukrainian,, they don't speak English that much and we don't speak Ukrainian that much,, which is easy to understable.» (пер. «Найпоширеніша проблема, з якою ми стикаємося в українському університеті – це мовний бар'єр між іноземними студентами та українцями, вони не так добре розмовляють англійською, а ми не так добре розмовляємо українською, що легко зрозуміти».)

У пункті 2.2. Актуальні питання адаптації іноземних студентів до навчання у закладах вищої освіти України та шляхи їх вирішення, ми подавали відповіді іноземних студентів щодо мовної ситуації, також подано можливий варіант розв'язку даної проблеми. Необхідно зазначити, що передумовою до ефективного осягнення іноземної мови викладачем має закладатись у національній програмі з розвитку академічного персоналу факультетів та кафедр або закладатись у внутрішній бюджет університету з урахуванням залучення додаткового фінансування для оплати спеціалізованих мовних курсів викладачам, які працюють з іноземними студентами, а також опанування іноземної мови має бути покладено і на самого викладача, котрий має оперувати сучасною навчальною та академічною літературою та лексикою, яка, як правило, публікується англійською мовою. Знання іноземної мови у академічній спільноті має стати необхідною передумовою для здобуття будь-якого наукового знання, а перевірка мовних компетенцій має проводитись зовнішнім незалежним центром. Опанування іноземної мови допоможе академічній спільноті українських закладів освіти доносити передові наукові думки до західних колег, а також відновити бувалу славу у царині наук, шляхом прямої комунікації з академічними спільнотами Європи, Америки, Канади, Австралії та інші. Впевнене користування міжнародно визнаною мовою також сприятиме якісній підготовці іноземних спеціалістів у закладах освіти України, що позитивно вплине на імідж останніх.

До низки інших проблем іноземні студенти відносять:

1) «disorder in the dean's office, almost no contact with the dean's office and foreign students» (пер. «безлад у деканаті, майже відсутній контакт з деканатом та іноземними студентами»), «the attitude of the dean's office with the foreign students» (пер. «ставлення деканату до іноземних студентів») – звернення уваги студентів на проблему в структурному елементі, який допомагає підтримувати належне функціонування факультету у загальному свідчить про необхідність створення або наділення обов'язками певного працівника деканату бути провідником між іноземними студентами та університетом. У загальних рисах, запровадження посади на факультетах, де кількість іноземних студентів є високою, у обов'язки якої буде входити комунікація та вирішення організаційних питань іноземних студентів у адміністративній частині університету.

Для оптимізації робочих процесів такого працівника необхідною умовою є створення «Путівника» іноземного студента у адміністративних питаннях. Пропонується створення електронної версії детального покрокового довідника для студентів-іноземців з вирішення типових питань. У «Путівник» необхідно вмістити типові запити студентів та подати покрокове їх вирішення з переліком необхідних документів та прикладів таких документів (з можливістю прямого завантаження примірників для роздрукування із хмарного сховища). Створення чітких алгоритмів вирішення типових запитів допоможе оптимізувати та спростити роботу адміністративної частини закладу освіти. Також, одним з варіантів розв'язання цієї проблеми є виділення визначених днів у місяці та годин прийому виключно іноземних студентів для обговорення нагальних проблем та опрацювання їх пропозицій. Вибудовування стосунків взаємоповаги та взаємодовіри допоможе адміністрації закладу стати на крок ближче до завоювання довіри у іноземних студентів та спонукати вже наявних студентів до промоції закладу з позитивної сторони.

2) «Not much but like admission and to get any paper takes alot of time and they make it more complicated than it needed» (пер. «Не багато, але як вступ і отримання будь-якої папери займає багато часу, і вони роблять це більш складним, ніж потрібно») – бюрократизована система отримання будь-яких документів зі сторони адміністративної частини є проблемою поширеною не тільки серед студентів-іноземців, а й українських студентів також.

Шлях до вирішення глобальної проблеми з бюрократизацією можливий тільки за комплексного підходу та бажання зі сторони адміністративних частин до здійснення переходу паперового документообігу до електронного, а також до спрощення системи видачі необхідних документів. Можливим варіантом розв'язку цієї проблеми може стати запровадження електронних кабінетів студентів з наявністю зразків усіх необхідних документів та алгоритмом їх офіційного затвердження (алгоритми звернень чи необхідності підписання у конкретній адміністративній частині університетів). Забезпечення реалізації вирішення цього питання буде полягати у вирішенні низки інших, тобто, для функціонування цієї стратегії необхідно забезпечити матеріально-технічною складовою весь адміністративний, педагогічний та науково-педагогічний персонал.

3) «There is no single campus of the University we have to run here and there for the different classes» (пер. «Немає єдиного кампусу університету, ми повинні бігати туди-сюди для різних класів») – скарги щодо логістичної організації освітнього процесу є не поодинокими, однак ми розуміємо неможливість забезпечення вирішення цієї проблеми у вітчизняних закладах освіти, адже більшість із них знаходяться у історичних будівлях, або ж кафедри чи факультети мають свої вимоги щодо їх локації (наприклад лабораторії чи дослідні локації).

Однак, як ми зазначали, відкритість та діалог можуть допомогти у вирішенні цієї проблеми, шляхом поширення інформації щодо можливих незручностей у добиранні на певні навчальні заняття у інші корпуси, а також

зі зміною часового регламенту для академічних груп, які у розкладі мають різні локації факультетів.

4) «the unfair in evaluating students, it may be done by evaluating the student depending on his race or style more than focusing on effort and study (here I'm talking about few doctors, because most of them were honest and good).» (пер. «Несправедливо в оцінюванні студентів, це може бути зроблено, оцінюючи студента залежно від його раси чи стилю більше, ніж зосереджуючи увагу на зусиллях та навчанні (тут я говорю про кількох лікарів, тому що більшість із них були чесними та хорошими).») , «thespreadofbribery» (пер. «поширення хабарництва») – расизм та хабарництво. Ці проблеми, нажаль, досі мають місце у відношенні до студентів-іноземців в Україні, а також це стосується не тільки студентів, а й звичайних туристів загалом.

Викорінення цієї проблеми можливе тільки за умови розвитку національної свідомості та готовності особистості до якісних змін та прийняття «іншості» у особах інших етнічних груп. Також, студенти-іноземці неодноразово згадують про прояви корупції підчас сесійного періоду. Алгоритм вирішення цієї проблеми вже закладено на державному рівні законом про запобігання корупції, однак залишається лєвова частка до активної реалізації закону на місцях.

5) «thedailyexaminationsystem was stressful and its outputs are few, as you do not find enough time to review the previous lessons, but always look Only for upcoming lessons» (пер. «щоденна система іспитів була напруженою, а результатів мало, оскільки ви не знаходите достатньо часу для перегляду попередніх уроків, а завжди очікуєте лише майбутні уроки»), «Notfullyimplementingthestudyplan» (пер. «Неповне виконання плану навчання») – серед виокремлених відповідей наявні й скарги щодо організації освітнього процесу та процес оцінювання результатів навчання, однак, поданих відповідей недостатньо аби зробити висновок який з аспектів необхідно врахувати аби комплексно розв'язати даний тип проблем. З нашої

сторони, ми б додали уточнюючі питання, адже з відповіді не зрозумілим є наступний момент: чи мається на увазі розклад екзаменаційної сесії, де щодня були нові іспити, чи це висловлювання стосується щоденної перевірки знань студентів (поточний контроль). Через брак необхідних уточнень, можемо винести пропозицію щодо наступного розширення опитувальної бази, подавати після загальних питань додаткову можливість пояснити респондентам викладену думку за потреби.

Мотиваціє до вибору українських закладів освіти, як показують відповіді до питання: WhydoyouchooseUkraineforHighEducation? (пер. Чому ви обрали Україну для здобуття вищої освіти?) залишається вартість навчання для іноземних вступників (рис. 2).

Рис. 2. Мотивація до обрання українських закладів освіти.

Як видно з рис. 2., студенти зазначають, що вартість навчання є значно нижчою ніж у європейських закладах, а також репутація рівня освіти в Україні тримається на високому щаблі: «Because it has respect and reputation in other countries as for medical course and it shows practical as well as theoretical knowledge and practices to the students so it is very beneficial.» (пер. «Тому що він (рівень вищої освіти) має повагу та репутацію

в інших країнах щодо медичних спеціальностей, демонструє практичні, а також теоретичні знання та практику студентам, тому це дуже корисно.»).

Для 51 особи зі 120 мотивацією обрати український університет є низька вартість освіти, поруч з тим 35 осіб обрали українські заклади ґрунтуючи свій вибір на репутації української системи освіти. Тобто, українська система освіти дає шанс громадянам іноземних держав, які, як ми бачимо, потенційно не мають значних грошових капіталів чи збережень для здобуття освіти закордоном, або у власній державі.

Фактор доступності отримання медичної спеціальності, як потенційно передової спеціальності за кількістю набраних студентів, позитивно впливає на фактор визначення успішного професійного життя після випуску іноземного студента у себе на батьківщині. Це може свідчити про реалізовані успішно кроки у напрямку надання якісних освітніх послуг, але не менш важливим є можливість кожного закладу вдосконалити певні механізми та алгоритми у роботі з іноземними студентами для забезпечення безперебійного набору потенційних кандидатів на навчання з числа іноземних громадян. Мається на увазі врахування зауважень студентів-іноземців та їх пропозицій у момент планування діяльності закладу освіти. Забезпечення внутрішнього проведення опитувань серед таких студентів та самоаналізу закладу допоможе знайти слабкі місця у діяльності та спланувати кроки щодо їх покращення.

Проаналізувавши чинники, які впливають на мотивацію іноземних абітурієнтів обирати навчальні заклади в Україні, ми поставили наступне питання, яке допоможе зрозуміти шляхи отримання інформації про заклади освіти України: *Howyoufindoutinformationaboutyouruniversity?* (Де ви дізналися про ваш університет?)(рис.3).

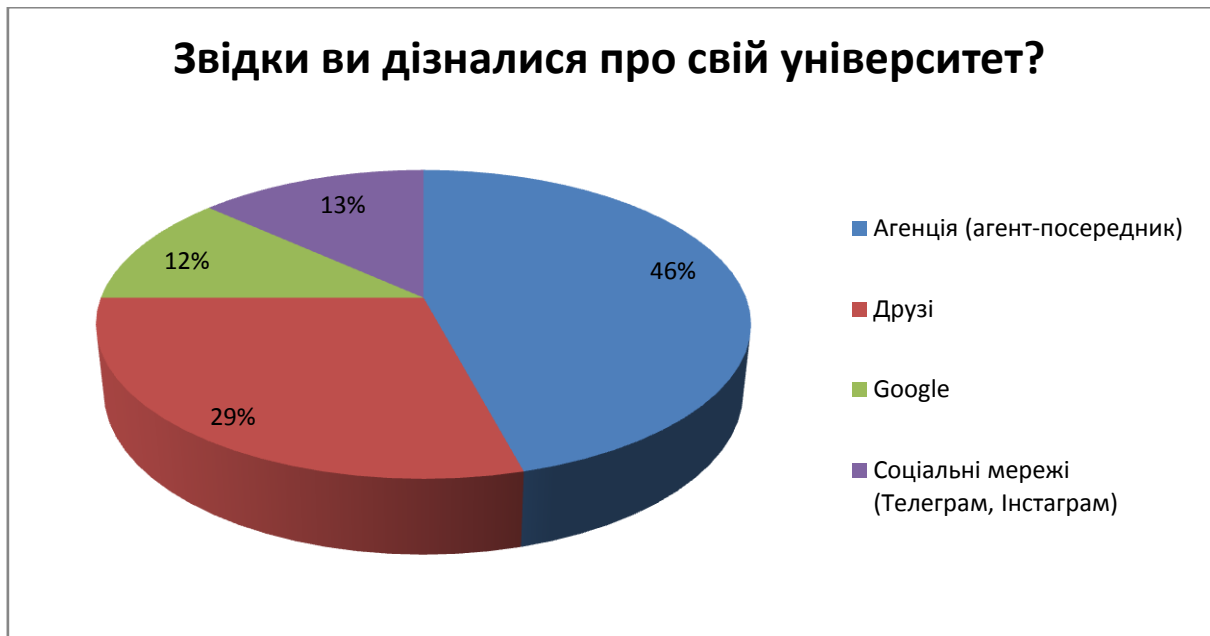

Рис. 3. Шляхи отримання інформації про заклади вищої освіти в Україні.

Як видно з рис. 3, отримані результати показують, насправду, невтішну статистику. Використання потенційними абітурієнтами агенцій-посередників у деяких випадках збільшує вартість процесу вступу у декілька разів, адже діяльність агенцій-посередників, які займаються рекрутингом іноземців у заклади освіти, не регулюється та не регламентована на державному рівні, а отже, вартість їх послуг залежать виключно від людського фактору. Позитивною стороною може виступати те, що агенції-посередники займають провідну роль у формуванні загальної цифри іноземних вступників, однак, з іншої сторони, негативно впливають на остаточну вартість для абітурієнта.

На державному рівні організовано сайт [StudyinUkraine](http://StudyinUkraine.com) який має допомогти іноземцям у вступному процесі у заклади освіти, а також на сайті розміщені агенти-посередники, які провадять свою діяльність на території України та мають офіційні документи та звітність. Однак, наявність сайту, поки що, не виключає взаємодії недосвідчених абітурієнтів від рук недобросовісних агенцій-посередників. Шляхи вирішення цієї ситуації, як ми вбачаємо, у проведенні потужної інформаційної кампанії при дипломатичних установах України в іноземних державах, а також створенні спеціальної робочої групи метою якої буде консультування та розробка інформаційних

стратегії реклами закладу у мережі Інтернет, а також врахування зарубіжного досвіду у залученні іноземних студентів.

Проблема адаптації іноземних студентів залишається у колі інтересів педагогічних та науково-педагогічних працівників, нас також зацікавив процес адаптації наших респондентів. У попередньому розділі ми розглянули аспекти за якими проходить процес адаптації іноземців в Україні та можливі шляхи покращення цього процесу шляхом запровадження плану інтеграції в українське суспільство. Для огляду ситуації, конкретно студентів-іноземців з якими ми проводили опитування, ми додали питання: *How is your adaptation to Ukrainian style of life going? Was it hard or still hard, if yes what is the most hardest?* (Як проходить ваш процес адаптації до українського стилю життя? Чи був цей процес важким, чи є досі важким, якщо так, то що було найважче?) у наше опитування. При опрацюванні результатів опитування, ми виокремили наступні відповіді, як ті, які могли б допомогти врахувати попередній досвід при розробці плану інтеграції:

A) «I would not say it is hard but it is not that much easier as well as it shows the common factor i.e the language barrier and this is the only problem for International.» (пер. «Я б не сказав, що це важко, але це не так вже й легше, оскільки це показує загальний фактор, тобто мовний бар'єр, і це єдина проблема для іноземних студентів.»)

B) «I think I have adapted pretty well, as I am a non vegetarian so I have no issue with the food. The people here are very helpful and polite so it was quite easy.» (пер. «Я думаю, що я досить добре адаптувався, оскільки я не вегетаріанець, тому у мене немає проблем з їжею. Люди тут дуже допомагають та ввічливі, тому це було досить легко.»)

B) «try to get maximum knowledge and live a full life here, get acquainted with the Ukrainian culture that I liked. What helped me most to adapt is that I studied Russian / Ukrainian languages» (пер. намагаюся отримати максимум знань і жити тут повноцінним життям, познайомитися з українською

культурою, яка мені сподобалася. Найбільше мені допомогло адаптуватися те, що я вивчав російську/українську мови»)

Г) «It was li'l hard because of the language and Veg Issue. But now it's like about to normal» (пер. «Це було нелегко через мову та проблему з вегетаріанством. Але зараз це як би стало нормальним»)

Д) «The life is going good as I have learned too many new things, sometimes it's hard because of the language I can't express myself completely but I am overcoming it» (пер. «Життя йде добре, тому що я дізнався занадто багато нового, іноді це важко через мову, я не можу виразити себе повністю, але я це долаю»)

Е) «it was hard a little mainly in the first year i'm more adapted now» (пер. Життя йде добре, тому що я навчився занадто багато нового, іноді це важко через мову, я не можу висловити себе повністю, але я це долаю. Це було трохи важко, в основному на першому курсі, зараз я більш адаптований»)

Є) «At first, it was little bit difficult due to the lack of knowledge to Ukrainian language and culture but in time and after studying the language , i found ukrainian people has a close mentality to our and we have a close lifestyle , so i go adapted very fast. In addition to that, lviv people played a big role)))» (пер. «Спочатку було трохи складно через незнання української мови та культури, але з часом і після вивчення мови я виявив, що український народ має близький до нашого менталітет і у нас близький спосіб життя, тому я дуже адаптувався. швидко. Крім того, велику роль відіграли львів'яни)))»)

Ж) «Yes cuz small number of people here speak English and that was hard to me cuz iam not willing to learn Russian/ukrainian language» (пер. «Так, тому що тут невелика кількість людей розмовляє англійською, і це було важко для мене, тому що я не хочу вивчати російську/українську мову»)

З) «Lifestyle is okay but you need to put hardwork to make your life going smooth and you need to organize everything around you» (пер. «Спосіб життя – це нормально, але вам потрібно докласти зусиль, щоб зробити ваше життя гладким, і вам потрібно організувати все навколо»)

И) «It's going fabulous. Yes, only the language problems we have face, otherwise Ukrainian people are so kind to us.» (пер. «Виходить казково. Так, тільки з мовними проблемами ми стикались, а інакше українські люди такі милі до нас.»)

Як ми можемо побачити, учасники нашого опитування поділилися позитивними результатами шляху адаптації до умов проживання в Україні. Наслідувати та розуміти, що твоя проблема може мати ключ до вирішення у людей зі схожою історією може допомогти новим студентам-іноземцям. Тобто, ми вбачаємо необхідність створення підтримуючих груп для новоприбулих іноземців в заклади освіти. Роль підтримуючих груп буде полягати у поширенні індивідуальних/персональних історій, як успішних так і не дуже, для студентів-іноземців, які щойно прибули в Україну. У поєднанні з програмою інтеграції такий комплексний підхід допоможе здобути прихильність іноземних абітурієнтів, залучати нових через поширення успішних історій студентів-іноземців перших років – з поширенням їхнього особистого шляху від обрання закладу та країни, до перших кроків у адаптації до нових умов, пристосуванні до стилю та менталітету. Необхідною умовою до організації підтримуючих груп, як функціональних елементів програми інтеграції є спільна робота адміністрації закладу та щирим бажанням досвідчених студентів-іноземців до поширення їх власної історії та шляху адаптації.

У останньому питанні ми дали можливість студентам-іноземцям поділитися однією позицією, яку вони б хотіли змінити в українській системі освіти.

На

питання:

If one thing you would change in Ukrainian University what it would be? (Якби у вас була можливість змінити щось одне в українському університеті, що б це було?) ми отримали наступні відповіді:

1) «I would like to bring all the departments closer at a single location because during the winters it's really difficult to travel to those buildings.» (пер.

«Я хотів би зблизити всі відділи в одному місці, тому що взимку дуже важко доїхати до цих будівель.»)

2) «The education system , but it's easy to go to the moon than to change this education system» (пер. «Система освіти, але легше поїхати на місяць, ніж змінити цю систему освіти»)

3) «more integrate foreign students to do different activities. and motivate them to learn the language because there is students who has been living in Ukraine for more than 5 years and do not know the language.»(пер. «Більше інтегрувати іноземних студентів до різних видів діяльності. І мотивувати їх вивчати мову, тому що є студенти, які живуть в Україні більше 5 років і не знають мови.»)

4) «The system of education , and the doctors that take money from student to allow them pass» (пер. «Систему освіти і лікарів, які беруть гроші зі студентів, щоб дозволити їм скласти (предмет)»)

5) «Increase interaction between ukrainians and international students.» (пер. «Розширити взаємодію між українськими та іноземними студентами.»)

6) «The attitude of teachers and the educational system» (пер. «Ставлення вчителів та освітньої системи»)

7) «The examination system, it can be improved by allowing to the student to make a review to previous topics or to make a recurrent revision or to share conclusions.» (пер. «Систему іспиту можна вдосконалити, дозволивши студенту зробити огляд попередніх тем або зробити повторний перегляд чи поділитися висновками.»)

8) «i will take care of foreign students hostels the same i do to other hostels» (пер. «Я подбаю про гуртожитки іноземних студентів так само, як і про інші гуртожитки»)

9)«I will kick out any doctor who doesn't respect students because of their culture, though , race , etc.» (пер. «Я б позбувся будь-якого лікаря (викладача), який не поважає студентів через їхню культуру, через , расу тощо.»)

10) «The racism to foreigners students of some teachers and the passing subjects with money» (пер. «Расизм до іноземців, студенти деяких викладачів здають предмети за гроші»)

11) «The racism.» (пер. «Расизм.»)

12) «All students should speak English and for international students the classes of Ukrainian should be up to 6th year. And in every group there should be Ukrainian people.» (пер. «Усі студенти мають володіти англійською мовою, а для іноземних студентів українська мова має бути до 6 курсу. І в кожній групі мають бути українці.»)

Як ми бачимо, бажання студентів-іноземців до шести основних пунктів, які вони б покращили: 1) саму систему освіти; 2) збільшення терміну вивчення української мови; 3) інтеграція студентів-іноземців у діяльність закладів; 4) взаємодія між українськими та іноземними студентами; 5) умови проживання у гуртожитках; 6) звільнення викладачів, які беруть хабарі або не толерують студентів-іноземців.

Зважаючи на отримані відповіді, ми можемо підвести підсумок, що кожен етап шляху становлення іноземного абітурієнта випускником українського закладу освіти має свої недоліки, які потребують продуманої стратегії щодо їх вирішення. Однак, маємо чітко розуміти, що для того аби здійснювати заходи щодо покращення необхідно провести комплексну оцінку ситуації. Ми вважаємо, що варто кожному закладу вищої освіти, який провадить підготовку здобувачів вищої освіти з числа студентів-іноземців, провести комплексну внутрішню оцінку власних потужностей та можливостей щодо якісного провадження освітньої діяльності. Також необхідно чітко визначити, що часто якісні зміни не потребують значних матеріальних витрат або руйнування цілої системи освіти, іноді варто мати істинне бажання та вмотивовану команду спеціалістів, які зможуть бути рушійним джерелом на шляху до змін.

Висновки до розділу II

Отже, підсумовуючи вищевикладений матеріал, можемо зробити такі висновки:

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому просторі на сучасному етапі є радше необхідністю, ніж звичайною вимогою, адже ми маємо адаптувати систему освіти до нового покоління, яке щороку поповнює лави студентів.

Для розвитку інтелектуального потенціалу особистості, її розвиток, формування нових компетенцій через модернізацію форми та змісту освітнього процесу запроваджуються новітні комп'ютерні методи здобуття знань та їх перевірка, таким чином відбувається інформатизація суспільства та освітньої сфери, а також забезпечується можливість готувати спеціалістів готових до вирішень виробничих завдань шляхом використання останніх світових вимог.

До основних категорії проблем при адаптації відносимо: мовні та культурні проблеми; проблеми, пов'язані зі здоров'ям та акліматизацією; проблеми, пов'язані з новою системою навчання. Також запропоновано план інтеграції студентів-іноземців в українську суспільство та подано можливі етапи імплементації плану.

Кожен етап шляху становлення іноземного абітурієнта випускником українського закладу освіти має свої недоліки, які потребують продуманої стратегії щодо їх вирішення. Однак, маємо чітко розуміти, що для того аби здійснювати заходи щодо покращення, необхідно провести комплексну оцінку ситуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В процесі дослідження ми змогли доповнити та запропонувати власне розуміння *освітньої діяльності студента-іноземця* – це діяльність, яка пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею

відповідного документа, особі, яка обрала іншу країну для здобуття вищої освіти, попередньо здобувши рівень середньої освіти у країні походження, пройшла етапи профорієнтації, вибору закладу вищої освіти, надала необхідні документи для офіційної реєстрації та отримання студентської візи у дипломатичному представництві країни навчання, була зарахована на відділення підготовки.

В підсумку проведеного дослідження ми прийшли до певних висновків на основі, яких змогли розробити певні пропозиції, зокрема:

1) *Створення комплексного плану* допоможе покращити загальну картину інтеграції іноземців в українське суспільство. Перевагою такого плану є те, що за допомогою комплексної роботи низки фахівців можна покрити значну частину необхідних аспектів процесу адаптації, зробити цей процес циклічним, структурованим та ефективним.

2) Пропонується переглянути питання щодо забезпечення *постійного підвищення кваліфікації викладачів шляхом проведення регулярних занять з іноземних мов*, якими послуговуються у академічному середовищі. Забезпечити педагогічний, науково-педагогічний персонал доступом до передових джерел та їх лексичного глосарію для використання під час проведення навчальної діяльності.

3) Для того аби закладу розробити стратегію вирішення конкретних проблем необхідно провести *комплексне опитування своїх студентів*, однак, як ми вже зазначали, необхідною умовою для отримання якісних та добросовісних відповідей є забезпечення повної конфіденційності учасникам опитування. Адже наявність проблем, як і шляхи їх вирішення можуть відрізнитися від загально виведених.

4) В деяких українських вузах практикується *поєднання освітнього процесу українських та іноземних студентів*, яке дало позитивні результати. Таким чином, поєднання освітнього процесу українських та іноземних студентів стане шляхом до отримання для кожної категорії своїх переваг. Українські студенти здобудуть досвід у викладанні, спілкуванні з

представниками інших культур та національностей, сформують себе як професіонали, які здатні працювати у полікультурних колективах та отримують низку інших необхідних навичок. Студенти-іноземці ж у свою чергу зможуть відчувати їх безперервну участь у студентському житті, полегшиться процес адаптації, пристосування до навчального процесу та до соціального життя в Україні.

5) У ході нашого опитування ми отримали негативні відповіді від наших респондентів, стосовно наявності проявів расизму, зневажливого ставлення до студентів-іноземців зі сторони деяких викладачів, прояви корупції по відношенню до студентів-іноземців. У зв'язку з цим, шляхом до вирішення питання проявів расизму, дискримінації за будь-якою ознакою (релігійна, політична, етнічна, расова і т.д.) ми вбачаємо у початку співпраці закладів вищої освіти та територіальних організацій Товариства Червоного Хреста України шляхом *проведення сесій YABC «YouthasAgentsBehavioralChanges»* (пер. «Молодь, як агенти поведінкових змін»). Сесії покликані поширювати принципи культури «не насилля» та миру шляхом проведення трансформаційних ігор. Окрім цього, сесії направлені на ведення міжкультурного діалогу між представниками різних культур, етносів і т. д., запобігання насильству, пом'якшення його наслідків, сприяння гендерної рівності та запобігання гендерному насиллю, навички міжособистісного спілкування. Проведення таких сесій є обов'язковою умовою у роботі академічного персоналу європейських закладів вищої освіти, однак в українських ЗВО такі сесії не набули значного поширення. Вважаємо, що педагогічний та науково-педагогічний персонал, який закликає студентів до «навчання впродовж всього життя» має пройти відповідні сесії для кращого розуміння представників різних культур. Проведення цих сесій представниками Товариства Червоного Хреста України проводиться на безкоштовній основі, що гарантує доступність до цих знань для кожного.

6) За роки роботи зі студентами-іноземцями адміністративні працівники, які залучені у роботу з ними, мають низку однотипних питань та

проблем які виникають у іноземців впродовж їхнього навчання. *Запровадження електронних кабінетів* допоможе мати доступ до *чітких алгоритмів вирішення типових проблем*, матиме перелік необхідних документів та шляхів їх реєстрації. Запропонований крок вимагає акумуляції попереднього досвіду залучених осіб у освітній процес іноземців на початкових етапах зібрання та структурування інформації та розробці прототипу кабінетів, однак згодом зніме значну частину коефіцієнту «безрезультатної дії» адміністративного персоналу.

7) Проаналізувавши отримані результати та провівши експериментальне дослідження, ми дійшли до висновку, що необхідно врахувати при проведенні подібних досліджень аспект *чіткої постановки питання для отримання чіткої відповіді*, адже на деякі питання ми отримували нелогічні та двозначні відповіді. Також, для глибшого та повного аналізу, необхідно, при створенні таких опитувань, враховувати всі аспекти освітньої діяльності та ставити до кожного такого декілька запитань. У загальних рисах проаналізувати стан проблем у освітній діяльності студентів-іноземців ми змогли, однак узагальнені відповіді не допоможуть вибудувати стратегію вирішення типових проблем конкретному закладу освіти, а отже є доцільним створення таких опитувань та їх проведення у закладах, які залучають іноземців у ряди своїх студентів.

8) Для покращення результатів дослідження ми також вбачаємо *збільшення кількості респондентів* та врахуванні вищезгаданої пропозиції. Окрім цього, у нашому дослідженні ми аналізували та опитували студентів-іноземців, як учасників освітньої діяльності, та запропонували зміни щодо отриманих результатів, однак, маємо тверде переконання, що для отримання загальної картини необхідно провести *дотичне опитування та аналіз отриманих результатів враховуючи до категорії респондентів педагогічних, науково-педагогічний та адміністративний персонал закладів освіти*. Масштабне проведення опитувань всіх учасників освітнього процесу надасть нам змогу чітко розуміти комплексну картину досліджуваної теми.

Підводячи підсумки виконаної роботи, ми вбачаємо перспективи до продовження цієї теми у наукових роботах, адже ступінь розкритості цієї теми бажає бути кращим. Також, вбачаємо необхідність застосування запропонованих пунктів на практиці на базі експериментального закладу вищої освіти для отримання якісних та кількісних показників запропонованих шляхів вирішення проблем.